

EENE NIEUWE SOORT VOOR ONZE MOLLUSKEN-FAUNA?

Physa Acuta, *Drap.*

REEDS bij een mijner eerste bezoeken aan den Leidschen Hortus-botanicus, eenige jaren geleden, viel toevallig mijne aandacht op een waterslakje, dat in ontelbaar groot aantal leeft in de bassins van de Victoria-regia-kas. Bijzonder algemeen bleek het diertje te zijn in bepaalde gedeelten van het bassin langs den wand der kas, welke niet al te zeer beschaduwd waren door drijvende waterplanten, en rijkelijk van modder waren voorzien. Hoewel in zeer klein aantal vond ik telken jare aanzienlijk grootere exemplaren in den middelsten vijver, de plaats der Victoria. Determineering van eenige naar huis gebrachte voorwerpen scheen gemakkelijk: de horens waren allen zonder uitzondering links-gedraaid, dus moest de plaats in het systeem gezocht worden bij de blaashoorn-

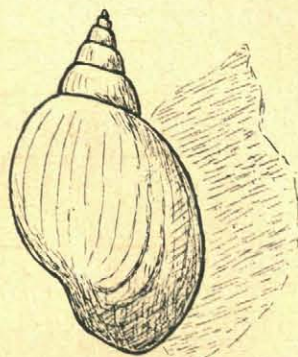

Fig. 2. De horen van *Physa acuta*,
2 à 3 × vergroot.

slakken, het genus *Physa* van Linné; en hoewel de vorm en afmeting niet geheel overeenkwamen met de beschrijving, noch ook groote gelijkenis werd gevonden met reeds vroeger verzameld materiaal, besloot ik voorloopig de dieren te beschouwen als een door gunstige omstandigheden gewijzigden vorm van de species *Physa fontinalis*. L. — Weldra echter bleek mij, dat door buitenlandsche schrijvers eene species vermeld wordt, die volkomen met de mijne schijnt overeen te komen, en onder den door hen opgegeven naam, *Ph. acuta* *Drap.*, zag ik in de Rijksverzameling te Leiden voorwerpen, die reeds lang geleden in 't buitenland waren gevonden. Evenwel schenen Nederlandsche vondsten zoowel in de collectie te Leiden als in die van Artis te ontbreken, en, tenslotte in de litteratuur niets dienaangaande vermeld vindende, durf ik veilig *Ph. acuta* *Drap.*, als eene nieuwe species voor onze Fauna te noteeren.

Nu zou men hiertegen strikt genomen de bedenking kunnen maken, dat de betreffende dieren in eene orangerie zijn gevonden, alzoo niet in volmaakt wilden toestand, doch hier tegenover dient niet te worden over 't hoofd gezien, dat zij geheel aan hun lot worden overgelaten, en ook niet opzettelijk zijn geïmporteerd. Waar de kas

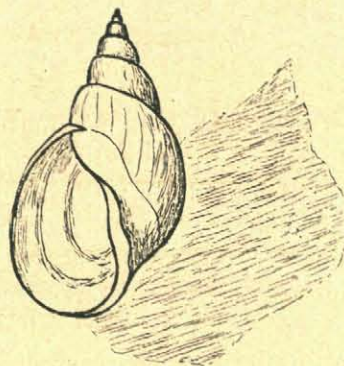

Fig. 1. De horen van *Physa acuta*
2 à 3 × vergroot.

Fig. 3.
De horen van
Physa acuta,
natuurlijke,
maximale
grootte.

elken herfst wordt schoongemaakt, en des winters droog staat, leveren de dieren wel een bewijs van groote levensvatbaarheid, daar zij in minder dan geen tijd

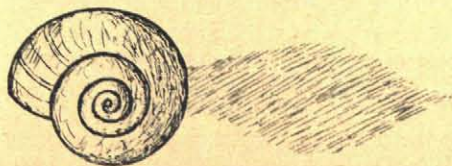

Fig. 4.
De horen van *Physa acuta* van de bovenzijde gezien.

elk voorjaar weer „massenhaft“ ter plaatse zijn. Bovendien ligt de waarschijnlijkheid voor de hand, dat vandaag of morgen een aantal exemplaren in het hortusvijvertje terecht komt, en zich vandaaruit door Leidens wateren verbreidt en vermenigvuldigt, wanneer dit nog niet onopgemerkt reeds lang heeft plaats gehad. Aan de

mogelijkheid van acclimatiseeren zal men nauwelijks twijfelen, bedenkende, dat de soort in Frankrijk en Duitschland, o. a. in den Elsass algemeen verbreid is.

Zooals de naam reeds aanduidt, onderscheidt zich de schelp van *Ph. acuta* van die van *Ph. fontinalis*, (welke algemeen in alle onze zoete wateren voorkomt) doordat zij veel meer aangespitst is dan deze. Daarentegen is de 3de species, *Ph. hypnorum*, welke in heideplassen o. a. in Utrecht en Gelderland niet zeldzaam schijnt te zijn, (ik vond haar in aantal bij Harscamp) van

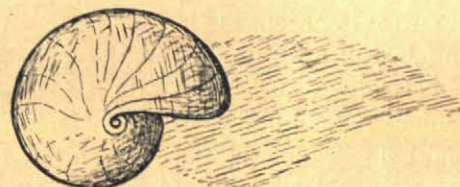

Fig. 5.
De horen van *Physa acuta* van de onderzijde gezien

een nog slanker en spitsere horen voorzien, die terstond te onderscheiden is

Fig. 6.
De horen met doorschinerenden gevleekten mantel.

van de andere, hoewel natuurlijk meer en minder spitse individuen bij alle species worden aangetroffen. De grootte van de acuta-hooren is vrij standvastig 15 m.M. Kleinere voorwerpen zijn niet volwassen, en enkelen malen vindt men grootere, tot 23,5 m.M. lengte metende. Zij zijn rijk van kalk voorzien en veel harder dan *fontinalis* en *hypnorum*. De voortplanting heeft hoofdzakelijk in de voorjaarsmaanden plaats. Men vindt dan de slakken veelvuldig paarsgewijs door den modder kruipen, waarbij zij hare spreekwoordelijke traagheid dikwijls door snelle bewegingen trachten te ontkennen. De eieren worden, evenals die der meeste waterslakken in klompjes gelei gehuld tegen allerlei voorwerpen afgezet, veelal op den modder, tusschen algen, op waterplanten en op elkanders horens. Zij zijn als duidelijke witte plekje in het hulsel waar te nemen en de omhullende gelei is veel slijmeriger dan die onzer *Limnaea*-soorten.

Later in den zomer kan men slechts weinig eieren vinden.

Wat de voeding betreft, heb ik nooit kunnen waarnemen, dat de dieren planten aten. Men vindt ze gewoonlijk op den modder, zoodat de gevolg-

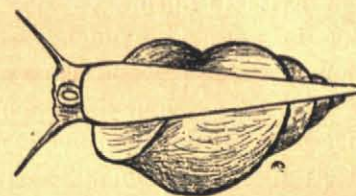

Fig. 7.
Levende slak, onderzijde, tegen den glaswand kruipende.

trekking voor de hand ligt, dat zij zich met de daarin aanwezige plantenresten tevreden stellen. Niet zelden vindt men ze te midden van de groene draadwieren,

Fig. 8. Kruipende slak.

Na den dood gaat de slak spoedig tot verslijming over, en verspreidt daarbij een zeer onaangename, doch voor de soort hoogst karakteristieke geur. Sluit men de dieren in een buis met water op, dan sterfenzij spoedig na 't verbruik van de aanwezige zuurstof, doch strekken vóór hun dood het lichaam ver buiten de schelp uit, waarna zij zich in formol gemakkelijk laten conserveeren.

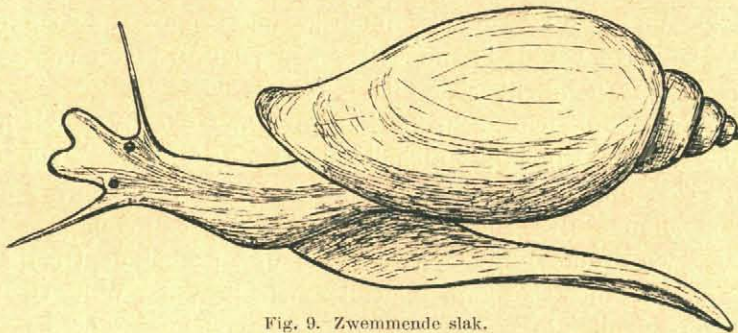

Fig. 9. Zwemmende slak.

De horens is in den regel kleurloos, enkele malen geel of witachtig. Veelal vindt men echter voorwerpen, waarbij tijdens het leven de gevlekte kleur van den mantel doorschemert, evenals dit dikwijls het geval is bij enkele *Limnaea*-soorten, zoodat de schelp zwartgemarmerd schijnt.

Het zal mij eene voldoening zijn, nadere berichten omtrent het voorkomen dezer diersoort in ons land, of bij onze naburen te vernemen. Ik twijfel er haast niet aan, of bij een nader onderzoek zal de species ook op andere plaatsen aan het daglicht komen. Mochten er intusschen belangstellende onderzoekers of collecties zijn, die op 't bezit van Leidsche exemplaren, 't zij dood of levend, prijsstellen, dan zal ik gaarne hen, „zoolang de voorraad strekt“ van 't noodige materiaal voorzien.

Fig. 10. Kruipende slak, wier horens met algen is begroeid.

Leiden.

V. HEURN.